

7 Kleine roofdieren

Verskillende kleine roofdieren kunnen nuttig zijn in de bestrijding van kleine knaagdieren. Denken we aan de marterachtigen (muiswezel, hermelijn, steenmarter, boommarter, bunzing en das), hondachtigen (hond en vos) en katachtigen (tamme of huiskat en Europese wilde kat).

Al deze roofdieren voeden zich met kleine knaagdieren, die schade kunnen aanrichten aan de fruitbomen.

Bepaalde ervan hebben een specialisatie voor deze kleine knaagdieren, dit wil zeggen dat ze de populaties van deze knaagdieren sterk kunnen onderdrukken of een onevenwicht in de populaties veroorzaken. Het hoofdbestanddeel van hun voedsel bestaat dus vooral uit deze kleine knaagdieren. Als dit voedsel veelvuldig voorkomt, reageren ze hierop met een verhoogd predatie effect, alsook met meer worpen per jaar en meer jongen per worp. Zij volgen de 3 à 6 jarige populatiecyclussen van de kleine knaagdieren.

De generalisten eten ook kleine knaagdieren, maar zijn er niet van afhankelijk. Wanneer andere prooien ontbreken, kunnen ze zich wel specialiseren op deze kleine knaagdieren.

Specialisten op kleine knaagdieren zijn de wezel en het hermelijn. De bunzing kan plaatselijk actief zijn op plaatsen met hoge populaties aan kleine knaagdieren.

Deze marterachtigen hebben een lang lichaam en geen dikke vetlaag, hierdoor hebben ze een groot warmteverlies. Om dit te compenseren zijn ze voortdurend op jacht. Hun schuilplaatsen zijn goed verscholen en warm. Door hun specialisatie op kleine knaagdieren, volgt de grootte van hun populatie deze van de knaagdieren.

7.1 Overzicht van kleine roofdieren

7.1.1 Wezel – *Mustela nivalis*

Belang : Kan een plaag opruimen van woelmuizen en ratten.

Beschrijving

Basiskkenmerken

Kop tot romp: 17-23 cm

Staat: 3 - 6,5 cm

Gewicht: 40 - 170 gr

Prooidier

Vooral nachtactief

Territoriumgrootte:

1 per 5 tot 8 ha, afhankelijk van aantal aanwezige kleine knaagdieren, max. 40 volwassenen per 100 ha.

Territorium wordt afgebakend met geursporen.

Rug is okerbruin, witte vlekken, onregelmatige scheidingslijn, staart en wangvlek zijn bruin. In de winter kunnen ze een volledige witte vacht krijgen.

Leefgebied

De wezel leeft in uiteenlopende kleinschalige cultuurgebieden zoals gras- en akkerlanden, bossen of tuinen. Ze zijn ook te vinden in de grootschalige akkerbouwgebieden met een lage biodiversiteit, omdat ze in de gangen van knaagdieren kunnen schuilen. Ze vermijden vochtige gebieden. Ze leven solitair, behalve in de paringsperiode. De wezels hebben verschillende schuilplaatsen in hun leefgebied.

Jachtwijze

De wezel kan zonder moeite in de gangen van muizen en woelratten jagen, aangezien zijn kop slechts 2 cm breed is.

Voedsel

De wezel eet vooral woelmuizen (volgende soorten laten zich gemakkelijk vangen zoals veldmuis, aardmuis en rosse woelmuis) en woelratten. Soms eet hij ook vogels, eieren, insecten, kikkers en jonge konijnen.

Per dag eet de wezel minstens 2 veldmuizen of 0,5 woelrat. Muizen en woelratten vertegenwoordigen 70 tot 100% van zijn dieet, afhankelijk van de beschikbaarheid, hierdoor kunnen ze muizen- en woelrattenplagen in fruitboomgaarden voorkomen.

Één vrouwtje kan 1.200-1.800 woelratten per jaar vangen.

Bij lage aantallen woelratten of woelmuizen is er geen voortplanting meer.

Voortplanting

Ze hebben meerdere schuilplaatsen (in muizengangen). Het nest is gemaakt van hooi en mos en kan zich bevinden in een burcht van een prooi (woelrat-veldmuis), onder dicht struikgewas of onder takken- of steenhopen.

De paartijd duurt het ganse jaar, de draagtijd loopt over een periode van 33-36 dagen. Per jaar zijn er 1 of 2 worpen, bij gebrek aan voedsel zijn er geen jongen. Per worp zijn er 4 tot 7 kale blinde jongen (tot soms 12 jongen bij een groot voedselaanbod). Na 3 weken gaan de ogen open en ze worden tot 7 weken gezogen. Na 3-4 maanden zijn de jongen zelfstandig.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Nestkast met een opening van 2,5 cm.
- ✓ Schuilplaatsen.
- ✓ Dode holle bomen op de grond.
- ✓ Houtstapel.
- ✓ Dicht struikgewas.
- ✓ Verwilderde hoekjes met dicht struikgewas.
- ✓ Gestapelde hooi- of stobalen of hooimijten.
- ✗ Gebruik van vergiftigd lokaas (rodenticiden) voor woelmuizen en ratten.

7.1.2 Hermelijn – *Mustela erminea*

Belang : Houdt plagen van woelmuizen en ratten op een laag niveau.

Beschrijving

Basiskennmerken

Kop-romp: 18- 32 cm

Staart: 9- 14 cm

Gewicht: 150- 300 gr

Prooidier

Vooral nachtactief

Territoriumgrootte:

Maximaal 20 volwassen dieren/100 ha

In de zomer is de vacht kaneelbruin met geelachtig witte onderdelen en een rechte scheidingslijn. In de winter is de vacht meestal spierwit met behoud van een zwarte staartpunt. Witte oorrandjes, bijzonder slank en langgerekt lichaam. Vrouwtje is kleiner dan mannetje en lichter van kleur.

Leefgebied

Hun voorkeur om te leven gaat uit naar vochtigere terreinen en kleinschalige cultuurlandschappen met kleine landschapselementen. De hermelijn leeft solitair in diverse biotopen, in nabijheid van boerderijen en gebouwen maar vermijdt de dichte bossen. Ze hebben meerdere schuilplaatsen in hun leefgebied.

Jachtwijze

De hermelijn heeft een karakteristieke springende manier van voortbewegen/lopen (met krommende rug). Om de omgeving af te speuren gaan ze op de achterpoten staan. Door zijn grotere gestalte kan hij niet in gewone muizengangen jagen, maar wel in woelmuizengangen of in grotere pijpen. Ze vangen hun prooi in de nek.

Voedsel

Ze eten vooral kleine knaagdieren (tot de grootte van een rat), soms ook konijnen of hazen en vogels. Woelratten en andere woelmuizen vertegenwoordigen het grootste deel van hun voedsel, maar ze eten ook bosmuizen, ratten en jonge konijnen.

Per dag moeten ze 4 veldmuizen of 2 woelratten eten, 20 tot 80 % van hun dieet bestaat uit deze muizen en woelratten, afhankelijk van beschikbaarheid.

Voortplanting

Ze hebben meerdere schuilplaatsen. Het nest bevindt zich op een beschutte en rustige plaats, in gangen van mollen en woelratten, in holten, hooimijten, onder houtstapels en steenhopen.

De paartijd is in de periode februari–maart en juni–augustus en de draagtijd loopt over een periode van 56 dagen. Per jaar is er 1 worp en per worp zijn er 4 tot 8 blinde, vrijwel onbehaarde jongen. Na 6 weken gaan de ogen open. In deze periode is de hermelijn ook dagactief. Na 3 à 4 maanden zijn de jongen zelfstandig.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Nestkast met een opening van 4cm.
- ✓ Plaatsen van stapels takken of hout.
- ✓ Hooi of strostapels, steenhopen.
- ✓ Verwilderde hoekjes met dicht struikgewas.
- ✗ Gebruik van vergiftigd lokaas (rodenticiden) voor woelmuizen en ratten.

7.1.3 Bunzing – *Mustela putorius*

Belang: Kan plaatselijk actief zijn waar er veel woelmuizen en ratten voorkomen.

Beschrijving

Basiskenmerken

Kop-romp: 35-46 cm

Gewicht: 600-1.500 gr

Schemer- en nachtactief

Territoriumgrootte:

Maximaal 1 à 2 volwassen dieren / 100 ha. Gebruikt een sterke geur om zijn territorium af te bakenen en om zich te verdedigen.

Staart: 12-17 cm

Prooidier

Vacht is bruinzwart met een gelige wollige onderhaar op de rug. De bunzing heeft een witte snuit, oogmasker en oorrand (gezichtsmasker). Vrouwtje is kleiner en lichter van kleur.

Leefgebied

Ze leven als solitaire in open bosgebieden, weiden, vochtige terreinen, langs waterlopen, in ruige vegetatie. Bij voorkeur in bosranden, heggen en slootkanten. In de winter leven ze vaak in gebouwen (stro- en hooiopslagplaatsen). Heeft verschillende dagrustplaatsen in zijn leefgebied.

Jachtwijze

De bunzing vangt zijn prooien door hen te besluipen of vanuit een hinderlaag. Door zijn grote gestalte kan hij enkel in pijpen van konijnen jagen.

Voedsel

Hun voedselpakket varieert naargelang de beschikbaarheid. Dat kan gaan van woelmuizen, ratten, spitsmuizen, mollen, konijnen en jonge hazen tot kikkers, insecten, op de grond broedende vogels en hun eieren.

Bij aanwezigheid van veel konijnen is dit dan hun voorkeursvoedsel, omwille van hun grootte.

Muizen vertegenwoordigen ongeveer 10-60 % van zijn dieet, afhankelijk van hun beschikbaarheid. Per dag moeten ze 12 veldmuizen of 3 woelratten eten, hierdoor kunnen ze op plaatsen waar veel muizen of woelratten voorkomen, plaatselijk heel actief zijn.

Voortplanting

Regelmatig hebben ze andere rustplaatsen. Het nest kan zich bevinden in een hol in de grond of onder een dek van takken, in een boomstronk, hooimijt, houtstapels, holle bomen of in een hol van ratten, konijnen of dassen, soms ook in gebouwen.

De paartijd is in de periode maart - april en de draagtijd loopt over een periode van 42 dagen. Per jaar is er 1 worp en per worp zijn er 3 tot 7 jongen die geboren worden met een witte vacht. Na 1 maand gaan de ogen open.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Nestkast met een opening van 8 cm.
- ✓ Schuil- en nestgelegenheden voorzien, zoals takkenhopen, houtstapels en holle bomen.
- ✓ Kleine bosjes met dicht struikgewas (hakhoutperceeltjes), hoogstens op 500 m van elkaar.

7.1.4 Steenmarter, fluwijn, huismarter, dakmarter – *Martes foina*

Beschrijving

Basiskkenmerken

Kop-romp: 43-55 cm

Staart: 25-30 cm

Gewicht: 1.200-2.000 gr

Prooidier

Nachtactief

Territoriumgrootte:

Solitair: 1 volwassen dier/ 100 – 300 ha. Heeft nood aan geschikte dagrustplaatsen.

Hun kleur is egaal bruin met witte ondervacht en een roze tot lichtbruine neus. Keelvlak is helderwit, splitst in 2 helften tot op de voorpoten. Ze hebben langere poten dan de wezel, hermelijn of bunzing. De steenmarter loopt als een kat.

Leefgebied

De steenmarter leeft solitair in kleinschalige cultuurlandschappen (bosjes en heggen), bosranden, parken, maar ook in nabijheid van mens, op een erf, in de rand van dorpen en steden, soms ook diep in

bossen. In de winter zoeken ze gebouwen op (schuren, hooizolders). De steenmarter is een cultuurvolger, dit wil zeggen dat hij zich gemakkelijk aanpast aan de gewoontes van de mens en de landbouw. Heeft verschillende rustplaatsen.

Jachtwijze

Vangt zijn prooien vooral op de grond.

Voedsel

De steenmarter is een alleseter, hij eet kleine zoogdieren (muizen, mollen, ratten, konijn, jonge hazen), vogels, eieren, fruit en vruchten in de nazomer, en valfruit tot diep in de winter,.

Voortplanting

Ze gebruiken verschillende schuilplaatsen verspreid over hun leefgebied, zoals holle bomen, grote vogelnesten, ondergrondse holen (van konijnen of vossen), houtstapels, hooizolders, schuren, oude muren of rotsnissen.

De zomer- en herfstrustplaats bevindt zich in het veld, onder dichte begroeiing.

Per jaar is er 1 worp en per worp zijn er 2 tot 7 jongen die geboren worden in maart - april. De jongen worden door het vrouwtje alleen grootgebracht en zijn volgroeid in de nazomer.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Kunstmatige schuil- en nestplaatsen.
- ✓ Bosjes en heggen.

7.1.5 Boomarter of Edelmarter – *Martes martes*

Beschrijving

Basiskenmerken

Kop-romp: 40-55 cm

Staart: 20-28 cm

Gewicht: 900-2.000 gr

Prooidier

Nachtactief

Territoriumgrootte:

Solitair levend, 1 volwassen dier per 100 – 300 ha.

Hun kleur is egaal bruin met bruinachtige ondervacht en donkere neus. Keelvlak is dooiergeel met een onregelmatig patroon.

Leefgebied

De boomarter is gevoelig voor verstoring en vermijdt cultuurgronden. Hij leeft vooral in gesloten bossen of uitgestrekte oude bossen of parken met oude laanbomen, soms komt hij ook voor in akkers of weilanden.

De boomarter is zeldzamer in Vlaanderen dan de steenmarter.

Jachtwijze

Jaagt in boomkruinen.

Voedsel

Boommarters zijn alleseters, ze eten kleine zoogdieren (eekhoorn, konijnen) en vogels (houtduiven), maar ook fruit en vruchten.

Voortplanting

Ze gebruiken verschillende schuilplaatsen verspreid over hun leefgebied, voornamelijk in bossen en in bomen. Ze maken hun nest in een holle boom, spechtengat, eekhoornnest of roofvogelnest. De boommarter heeft in het voorjaar een nest met 2 tot 4 jongen.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Grote holle bomen laten staan of liggen, gestapelde takken of houtstapels op rustige plaatsen.
- ✗ Verstoring door menselijke activiteit.

7.2 Bouwen van een nestkast en waar plaatsen

Ter bevordering van de predatoren van woelmuizen en ratten kunnen, zoals bij de vogels, ook nestkasten (hopen) en dagrustkasten (hopen) geplaatst worden.

De nestkasten plaatsen of nestruiimte bouwen op droge plaatsen onder een stapel hout, boomwortels, takken, stenen, hooi, dicht struikgewas, enz. Als basis kan een dik laag zand gebruikt worden.

Door het juist stapelen van houtblokken of snelbouwblokken kan men een nest of dagrustplaats ruimte (nestkast) maken onder voornoemde hopen. Voor de afmetingen zie onder Afmetingen nestkast.

Men voorziet 1 à 4 hopen per ha op rustige plaatsen (perceelshoeken – verloren stukjes) voor de wezels.

De nestkast of nagemaakte nestruiimte wordt afgedekt met een dik stuk plastic, teerdoek of golfplaat, om insijpelen van regenwater te voorkomen. Daar bovenop alles toeleggen met takken.

In de nestkast of nagemaakte nestruiimte legt men wat hooi, stro of droog turf.

Voor degenen die graag timmeren, kan er ook een nestkast gebouwd worden. Bij de bouw van een nestkast enkel vol hout gebruiken van 1–1,5 cm dik, zoals bij de vogelnestkasten.

De nestkast wordt gebouwd op 2 balkjes en met een valse bodem of nestplaat, om het nest warm en droog te houden. De openingen in de voorzijde en het tussenschot niet recht tegenover elkaar plaatsen, maar in de tegenovergestelde hoek; dit om tocht te vermijden.

De opening van de nestkast naar het zuiden plaatsen.

Tabel: Afmetingen nestkast voor kleine marterachtigen

	Wezel	Hermelijn
Bodem	21,5 x 12 cm	29,5 x 20 cm
Dak	21,5 x 15 cm	29,5 x 23 cm
Zijkanten	21,5 x 13,5 cm	29,5 x 14 cm
Voorkant – Achterkant	12 x 12 cm	20 x 12,5 cm
Tussenschot	12 x 12 cm	20 x 12,5 cm
Nestplaat	12 x 12 cm	20 x 20 cm
Steunbalkjes	15 x 3 x 3 cm	23 x 3 x 3 cm
Inkruipopening	2,5 cm	4 cm
Afstand ingang t.o.v. rand	3 cm	5 cm

Muiswezelhoop op een hoekje van het perceel